

УДК 159.9.07

ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ СТУДЕНТІВ ЗІ СХИЛЬНОСТЯМИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМАХ «ЛЮДИНА – ЛЮДИНА» ТА «ЛЮДИНА – ПРИРОДА»

Маргітай Р.В., Маргітай Л.Г., Міхнова О.І.

Ужгородський національний університет

Досліджено особливості функціонування та формування самооцінки особистостей схильних до діяльності у системах «людина – людина» та «людина – природа». За методикою дослідження самооцінки особистості Будассі С. А. було досліджено рівень самооцінки студентів. За допомогою тесту Q-сортування згідно методики В. Стефенсона досліджено особливості впливу групи на формування самооцінки. Опитувальник дослідження самовідношення особистості Пантілеєва С. Р. показав різні аспекти самосприйняття власної особистості. Результати показали тенденцію до розвитку більш адекватної самооцінки у студентів суспільного факультету та тенденцію до розвитку завищеної самооцінки у студентів біологічного факультету Ужгородського національного університету.

Ключові слова: самооцінка, студенти, схильність, система «людина – людина», система «людина – природа».

Постановка проблеми. Пізнання людиною самої себе є дуже складним процесом, який триває протягом життя. Самооцінка має комплексний характер, оскільки розповсюджується на різні прояви особистості – інтелект, зовнішні дані, успішність у спілкуванні тощо. Зважаючи на вагомe значення самооцінки для функціонування психіки в цілому, необхідними є подальші дослідження її особливостей та меж впливу на інші елементи психіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема самооцінки є популярною для вивчення у широкого кола дослідників, які належать до різних напрямків. Нашу увагу привернули дослідники психодинамічного напрямку (Фрейд, Адлер, Хорні), які вважають, що самооцінка формується у дитячому віці шляхом сприйняття оціночних сигналів від авторитетних осіб (батьків, вихователів, опікунів, тощо) та формує так зване «ідеальне Я» та «критичне Я», що у своїй взаємодії утворюють стійке уявлення особистості про себе [8]; представник інтераціоналістського напрямку Дж. Мід [4], який вважав, що індивід пізнає себе з поглядів інших членів соціальної групи, які він засвоює в рамках суспільної діяльності. З числа вітчизняних вчених найбільш актуальними є дослідження Чеснокової [9].

Виділення не вирішених раніше частин проблеми. Дослідження самооцінки та особливостей її формування в аспекті схильності людини до діяльності у таких системах як «людина – людина» та «людина – природа» [2] на даний момент є не достатньо вивченою темою та вимагає подальшого дослідження.

Мета статті. Дослідити особливості самооцінки студентів зі схильностями до діяльності у системах «людина – людина» та «людина – природа».

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводились на базі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на факультетах суспільних наук та біологічному. У дослідженні прийняли участь 79 студентів – 40 студентів з суспільного та 39 з біологічного факультету.

Тестування пройшло 26 студентів I курсу напрямку підготовки агрономія та біологія та 13 студентів V курсу біологічного факультету 24 березня 2016 напрямку підготовки біологія. I курс проходив тестування о 12 годині, а V курс розпочав проходження тесту о 13:55.

На факультеті суспільних наук тестування пройшло 22 студенти IV курсу напрямку політологія, 11 студентів IV курсу напрямку психологія та 9 студентів III курсу напрямку соціологія. Тестування проводилось з 8 по 22 квітня 2016 року різними за кількістю групами.

Методами дослідження є тести для визначення рівня самооцінки:

- Методика дослідження самооцінки особистості С. А. Будассі [1];

- Тест Q-сортування, методика В. Стефенсона [3];

- Опитувальник дослідження самовідношення особистості, С. Р. Пантілеєв [5, 6, 7].

Результати дослідження.

Під час тестування студентів біологічного факультету за методикою визначення самооцінки особистості С. А. Будассі (рис. 1) найбільше студентів проявили завищену самооцінку, а саме – 20 людей, студентів з адекватною самооцінкою – 8, високою – 5, заниженою – 4, низькою – 2 студенти. Тестування студентів факультету суспільних наук показало найбільшу кількість студентів із завищеною самооцінкою – 14, 10 – з адекватною, 7 – заниженою, 6 – завищеною та трьох студентів з низькою самооцінкою.

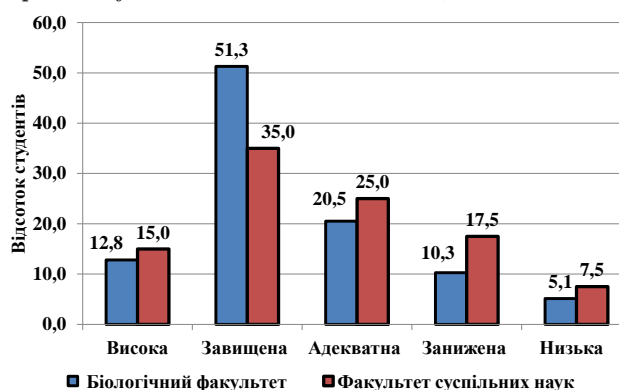

Рис. 1. Кількісні зведені результати тестування самооцінки студентів на суспільному та біологічному факультеті за методикою Будассі

Джерело: розроблено авторами

Тестування за методикою «q-сортування» В. Стефансона виявило самооцінку тенденцій поведінки у групі. Полярності, вказані у методиці,

показують основні аспекти поведінки особистості у групі, та за допомогою результатів даної методики можна створити уявлення про інтроспективну самооцінку, що нав'язує людині колектив. На біологічному факультеті (рис. 2) проявляється тенденція до підкорення лідеру та прийняття групових стандартів, висока необхідність підтримки зв'язків та стратегія уникнення чи ігнорування викликів чи конфліктних ситуацій, схильність до пошуку компромісів. Формування самооцінки у таких особистостей тісно пов'язане з соціальним статусом у групі та мінливе у залежності від актуальної оцінки групою індивіда.

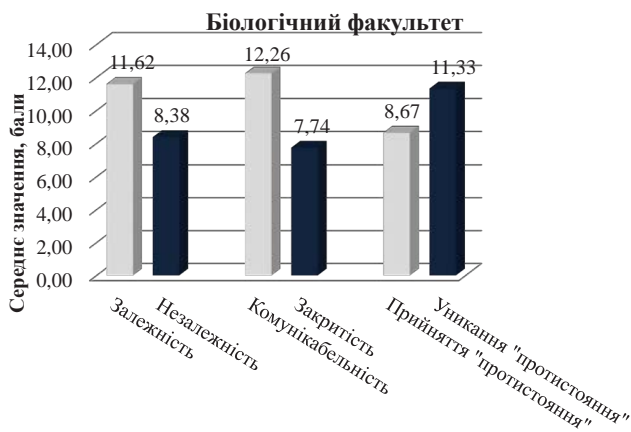

Рис. 2. Результати тестування студентів біологічного факультету за методикою Стефансона

Джерело: розроблено авторами

На факультеті суспільних наук (рис. 3) тестування показало динаміку розвитку прагнення особистості не приймати групові стандарти як соціальні так і морально-етичні. Студенти при цьому мають властивість відстоювати свою думку, не коритись лідеру. Студенти проявили відкритість до спілкування та здатність підтримувати соціальні зв'язки у колективі. Також проявилась тенденція до потягу особистості брати участь у груповому житті колективу, прагнення досягти високого положення у колективі та завзятість у досягненні своїх цілей. Формування самооцінки залежить від власних уявлень особистості про власне «Я» та змінюється тільки під дією оцінок авторитетних для неї осіб чи власних досягнень чи невдач.

Рис. 3. Результати тестування студентів факультету суспільних наук за методикою Стефансона

Джерело: розроблено авторами

Внаслідок тестування за методикою дослідження самовідношення В. В. Століна, С. Р. Пантілєєва виявлено, що на біологічному факультеті (рис. 4) кількість студентів з високим показником відкритості дорівнює 8. Цей показник характеризує здатність не приховувати від себе та інших навіть неприємну інформацію, незалежно від її значимості. Студентів з високим рівнем самовпевненості – 2, що вказує на високий рівень думки про себе, відсутність внутрішніх конфліктів. За шкалою самокерування результат «вище норми» показали 11 студентів, що вказує на відчуття обґрунтованості та послідовності своїх внутрішніх потягів та цілей. Шкала дзеркальне «Я» показала 4 студентів з показниками вище норми, що вказує на уявлення позитивної оцінки досліджуваного зі сторони близьких людей; та 3 студентів з результатом нижче норми, тобто таких, що очікують негативного відношення та критичного оцінювання особистості досліджуваного іншими людьми.

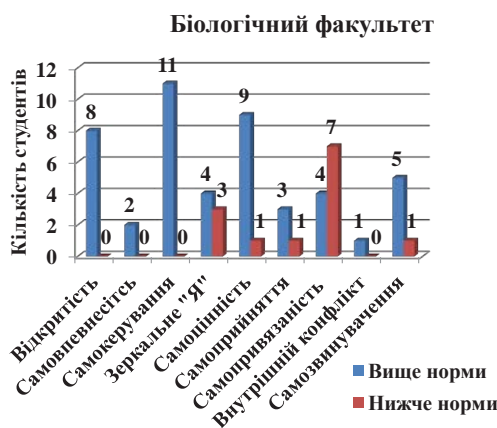

Рис. 4. Результати тестування студентів біологічного факультету за методикою В. В. Століна, С. Р. Пантілєєва

Джерело: розроблено авторами

За шкалою самоцінності було виявлено 9 студентів з високим рівнем, що відображає внутрішню емоційну оцінку за внутрішніми критеріями духовності; та 1 студент з низьким рівнем самоцінності, тобто байдужість до власного «Я» та втрата цікавості до власного внутрішнього світу. Троє студентів показали високий результат за шкалою самоприйняття, що означає емоційне прийняття себе навіть разом з недоліками; 1 – низьким рівнем, тобто відсутністю дружнього ставлення до себе, негативною оцінкою власних бажань.

За шкалою самоприв'язаності кількість студентів з низьким рівнем дорівнює 7, що означає присутність бажання щось в собі змінити та відповідати внутрішньому ідеалу; з високим рівнем – 4, тобто: небажання змінюватись на фоні загального позитивного ставлення до себе. Один студент виявив високий рівень за шкалою внутрішнього конфлікту, що вказує на незгідність з собою, три-можливо-депресивний стан та низьку самооцінку. За шкалою самозвинувачення високий показник виявився у 5 студентів, що вказує на готовність прийняття власних недоліків та невдач; 1 студент з низьким рівнем, що може бути ознакою нездатності приймати власні недоліки та помилки та схильності до приписування їх іншим.

На факультеті суспільних наук (рис. 5) кількість студентів з високим показником відкритості дорівнює 8. Цей показник характеризує здатність не приховувати від себе та інших навіть неприємну інформацію, незалежно від її значимості. З низьким рівнем відкритості – 2, що вказує на відсутність здатності чи бажання сприймати чи ділитись важливою інформацією. Студентів з високим рівнем самовпевненості – 18, що вказує на високий рівень думки про себе, відсутність внутрішніх конфліктів; з низьким рівнем – 1, що свідчить про незадоволеність собою і сумніви у здатності вправляти хороше враження на людей. За шкалою самокерування результат «вище норми» показали 9 студентів, що вказує на відчуття обґрунтованості та послідовності своїх внутрішніх потягів та цілей; та «нижче норми» – 1, що вказує на відсутність задоволеності собою та своїми діями, відчуття нездатності суперечити долі, погану саморегуляцію.

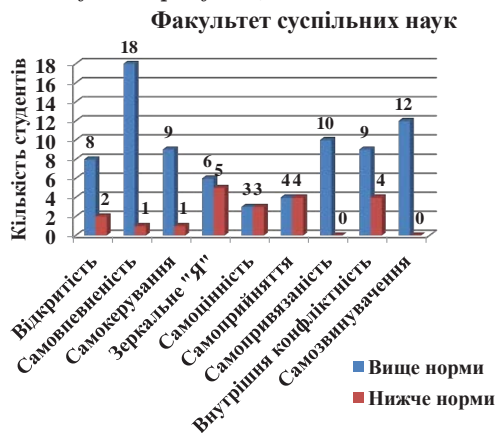

Рис. 5. Результати тестування студентів факультету суспільних наук за методикою В. В. Століна, С. Р. Пантілєєва

Джерело: розроблено авторами

Шкала дзеркальне «Я» показала 6 студентів з показниками вище норми, що вказує на уявлення позитивної оцінки досліджуваних зі сторони близьких людей; та 5 студентів з результатом нижче норми, тобто таких, що очікують негативного відношення та критичного оцінювання особистості досліджуваних іншими людьми. За шкалою самоцінності було виявлено 3 студенти з високим рівнем, що відображає внутрішню емоційну оцінку за внутрішніми критеріями духовності; та 3 студенти з низьким рівнем самоцінності, тобто байдужість до власного «Я» та втрата цікавості до власного внутрішнього світу. Чотири студенти показали високий результат за шкалою самоприйняття, що означає емоційне прийняття

себе навіть разом з недоліками; 4 – низьким рівнем, тобто відсутністю дружнього ставлення до себе, негативною оцінкою власних бажань. За шкалою самоприв'язаності кількість студентів з високим рівнем 10, що може свідчити про небажання змінюватись на фоні загального позитивного ставлення до себе. Дев'ять студентів виявили високий рівень за шкалою внутрішнього конфлікту, що вказує на незгідність з собою, тривожно-депресивний стан та низьку самооцінку; 4 – низький рівень, що вказує на заперечення проблем та закритість. За шкалою самозвинування високий показник виявився у 12 студентів, що вказує на готовність прийняття власних недоліків та невдач.

Висновки і пропозиції. У результаті проведених досліджень нами було вивчено особливості прояву самооцінки у студентів факультету суспільних наук та біологічного факультету Ужгородського національного університету. Під час проведення порівняльного аналізу результатів дослідження рівня самооцінки студентів двох факультетів можна стверджувати, що середній рівень самооцінки є вищим у студентів біологічного факультету. Однак показник адекватної самооцінки є більш характерним для факультету суспільних наук, що, у порівнянні з біологічним факультетом, є кращим результатом у аспекті самосприйняття. Тобто, можна припустити, що студенти суспільного факультету більш схильні реально оцінювати власні сили та у результаті постійної взаємодії у системі «людина – людина» набувають значного соціального досвіду, що і впливає на загальний підсумок тестування самооцінки. Також цікавим є фактор формування самооцінки внаслідок взаємодії з навчальною групою. Результати показують, що студенти біологічного факультету є більш схильними до конформної поведінки. Вплив групи на формування самооцінки є надзвичайно сильним, тобто рівень самооцінки студенту нав'язує група. У студентів суспільного факультету формування самооцінки є більш індивідуальним та незалежним від групи процесом.

Також, можна зробити висновок, що методика дослідження самооцінки Будассі більш придатна для проведення групових досліджень, а методики «q-сортування» та «тест самовідношення Століна» – для індивідуальних, так як результати отримані за допомогою даних методик показують широкий спектр уявлень особистості про себе та важко піддаються систематизації задля дослідження групової динаміки зміни психічних процесів. Дослідження самооцінки показують її важливість та значний взаємозв'язок з усіма психічними процесами, тому необхідною є подальша розробка корекційно-розвивальних програм, націлених на формування адекватної самооцінки.

Список літератури:

1. Будассі С. А. Тест на самооцінку особистості [Електронний ресурс] / С. А. Будассі – Режим доступу до ресурсу: <http://psycabi.net/testy/527-test-na-samoosenku-lichnosti-ya-realnoe-ya-idealnoe-metodika-budassi-issledovaniya-ya-kontseptsii>.
2. Климов Е. А. Введение в психологию труда. Учебное пособие для студентов вузов / Е. А. Климов. – Москва: МГУ, 1988. – 350 с.
3. Методика «Q -сортировка» (В.Стефансон) // Психологические тесты / Под ред. А.А.Карелина: В 2т. – М., 2001. – Т.2. – С. 65-69.
4. Мід Дж. Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – 416 с.

5. Настольная книга практического психолога / Сост. С. Т. Посохова, С. Л. Соловьева. – М.: АСТ:Хранитель; СПб.: Сова, 2008. – 671 с.
6. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие / редактор-составитель Д. Я. Райгородский. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. – 672 с.
7. Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 288 с.
8. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. Самоанализ / К. Хорни. – Москва: Прогресс, 1993. – 478 с.
9. Чеснокова И. И. Самосознание, саморегуляция, самодетерминация личности / И. И. Чеснокова // Проблемы психологии личности / Под ред. Е. В. Шороховой. – М.: Наука, 1982. – С. 121-126.

Маргитай Р.В., Маргитай Л.Г., Михнова О.И.

Ужгородский национальный университет

ОСОБЕННОСТИ САМООЦЕНКИ СТУДЕНТОВ СО СКЛОННОСТЯМИ К ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМАХ «ЧЕЛОВЕК – ЧЕЛОВЕК» И «ЧЕЛОВЕК – ПРИРОДА»

Аннотация

Исследованы особенности функционирования и формирования самооценки личностей склонных к деятельности в системах «человек – человек» и «человек – природа». С использованием методики исследования самооценки личности Буддаси С. А. было определено уровень самооценки студентов. С помощью теста Q-сортировки согласно методике В. Стефенсона исследованы особенности влияния группы на формирование самооценки. Опросник исследования самоотношения личности Пантилеева С. Г. показал различные аспекты самовосприятия собственной личности. Результаты показали тенденцию к развитию более адекватной самооценки у студентов общественного факультета и тенденцию к развитию завышенной самооценки у студентов биологического факультета Ужгородского национального университета.

Ключевые слова: самооценка, студенты, склонность, система «человек – человек», система «человек – природа».

Margitay R.V., Margitay L.G., Mikhnova O.I.

Uzhhorod National University

PECULIARITIES OF SELF-ESTEEMATION OF STUDENTS WITH PREDISPOSITIONS TO ACTIVITIES IN THE SYSTEMS «MAN – MAN» AND «MAN – NATURE»

Summary

The features of formation and functioning of individuals prone according to self-activity in the system «man – man» and «man – nature» are discussed. Level of students self-assessment has been determined according to Buddasi methodology of the study of self-identity. The features of the influence of the group on the formation of self-esteemation are established by the Stephenson Q-sort test methodology. The investigation of self-identity by Pantileeva questionnaire study showed various aspects of self-perception of students. The results showed a tendency to develop more normal self-esteemation of the students of faculty of social sciences and high self-esteemation of students of the Faculty of Biology of Uzhhorod national university.

Keywords: self-esteemation, students, propensity system, «man – man», system «man – nature».